

**B
E
R
U
S**

Nummer 4 Årg 2 - 2011

BERUS

Redaktör och ansvarig utgivare: Leif Westrin och Pierre von Rahmel

Tel: Leif. 0708 443301 och Pierre: 0704 566588

Mail: berus@berusmagazine.se

Svensk Herpetologisk Tidskrift

Tidskriften BERUS ägs och utges av Leif Westrin och Pierre von Rahmel.

Tidningens syfte är att sprida kunskap och understödja forskning om amfibier och reptiler, samt verka för att dessa djur hålls och föds upp under sunda former i terrariemiljö, samt vidtaga och stödja åtgärder för att bevara och skydda amfibier och reptiler i deras naturliga miljöer.

I BERUS publiceras arbeten om världens amfibier och reptiler i såväl natur och terrarium.

Tidskriften BERUS läggs ut när tid och material finns.

Artiklar, foton, teckningar eller andra bidrag till tidskriften skickas till redaktionen digitalt.

Samtliga foton och diagram som återges i artiklar i tidskriften är av artikelförfattaren om inget annat anges. Författarna äger upphovsrätten till det publicerade materialet och bör tillfrågas om artikeln är aktuell för återpublicering i annan form.

Författarna själva ansvarar för riktighet och sanningshalt i text och bild i sina artiklar som blir publicerade i BERUS .

BERUS is issued by Mr Leif Westrin and Mr Pierre von Rahmel.

The aims of the the paper are to promote a greater understanding for amphibians and reptiles in nature and in terrarium environments; to encourage research; to stimulate the development of sound and healthy techniques to maintain and propagate amphibians and reptiles in captivity, and to initiate and support measures to protect threatened species.

This digitally paper is religiously and politically independent, as well as noncommercial.

Foreign authors are welcome to contribute with articles in the English or German language.

Nummer 4 Årg 2 - 2011

**BERUS Redaktörer (Editors) och ansvariga utgivare:
Leif Westrin & Pierre von Rahmel
Stockholm, Sweden**

Omslag:

Rolf Blomberg med anakonda i djungeln, under inspelning av filmen Anaconda.

© Archivo Blomberg.

BERUS på Internet: <http://www.berusmagazine.se> - Med säte i Stockholm

Ledare

BERUS 4 Årg 2 - 2011

Det börjar lacka mot Jul nu, det är lördagen före den andra Advent nu när jag påbörjar denna ledare. Lyckligtvis har snön lyst med sin frånvaro och det har varit den varmaste november i mannaminne här i Stockholm. Efter flera vidrigt kalla november i rad har som det verkar växthuseffekten gjort sig påmind igen. Men ni som gillar snö, ge inte upp, mycket kan hända innan Julafton. Julbocken i Gävle har som de flesta tidigare år traditionsenligt brunnit ner nu i veckan. Framlidne Jörgen Paulson-Vän och Afrikaresenär brukade skämta till glöggen: *(H)Julen närmar sig – sade paddan på E4:an!* Att tilläggas bör att han var en stor djurvän, han avled alldeles för tidigt, jag saknar honom!

Mina djur sover i väntan på ljusets återkomst om ett par månader in i det nya året. +6,7 grader Celsius stod det på termometern ute hos mina sömniga ormar och -3 grader Celsius var temperaturen utanför mitt fönster med en stjärnklar himmel. Man väntar ofrånkomligen till våren och ljuset samt att äntligen få återse sina djur.

BERUS är i varje fall vaken och du läser 2011 års sista nummer. Detta nummer kommer att till en viss del att handla om min barndomsidol. BERUS har äran att presentera Walter Repo- en skribent med verklig glöd i pennan som skapat en milstolpe för oss nutida forsknings luffare- naturresenärer. Jag har fått glädjen att recensera hans nyutkomna bok: *Folkhemmets Äventyrare, En biografi om forskningsluffaren Rolf Blomberg*. Många unga vet nog inte vem Rolf Blomberg var men han var, som vi lite äldre vet, en viktig komponent för att bygga upp vår kunskap om världen och naturen utanför Sverige. Rolf var en svensk äventyrare och upptäcktsresande och en riktigt bra författare av reselitteratur.

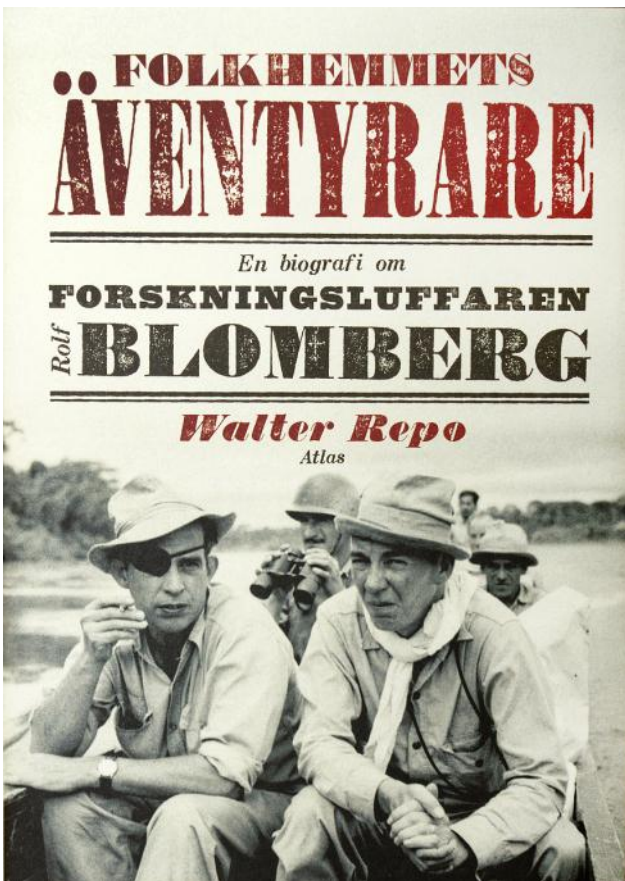
Det blev ofrånkomligt även en djupdykning ner i *min* barndom på femtioalet för mig när jag fattade tangentbordet och skrev recensionen om Walter Repos fina verk. Jag kan bara säga en sak, ni som ska köpa julklappar nu i dagarna: Köp denna bok till de ni tycker om, ni kommer inte ångra er. Jag har låtit detta nummer gå lite i Rolf Blombergs anda och återpublicerar ett par av mina lite äldre nu, lite uppfräschade artiklar om grodor och de gamla herpetologiska jaktmarkerna från min barndom.

Vi ser framåt mot det nya året 2012 och vad det har i sitt sköte. Vi planerar redan för nästa års resor, artiklar och bilder för att ge er läsare givande läsning om djur och natur. Se framåt gode läsare, ljuset återvänder till vårt nordliga land med början redan om ett par veckor.

**En riktigt trevlig Jul och ett gott Nytt År
önskar
Leif och Pierre på redaktionen alla trogna läsare.**

Repo, Walter

**Folkhemmets Äventyrare-
En biografi om Forskningsluffaren
Rolf Blomberg**
Stockholm 2011
Bokförlaget Atlas

ISBN:978-91-7389-380-0

Recension av boken Folkhemmets Äventyrare- En biografi om forskningsluffaren Rolf Blomberg av Walter Repo med några personliga reflektioner.

Av Leif G. Westrin.

Efter lång väntan kom äntligen denna bok i min hand. Jag läser det första kapitlet om Rolf Blombergs barndomsupplevelser i Stocksund och jag kastas automatiskt tillbaka till minnen från *min* barndom: ”Det är en het femtiotalssommar, jag och min bror Roland plus några ungar till från Margaretavägen är på väg barfota på den brännheta asfalten mot Triangelparken i Gamla Enskede. Vi passerar Enskedes gamla färgaffär som nu i skrivande stund sedan länge är borta och jag stannar då mina ögon instinktivt dras till och fastnar på en som jag minns illgrön reklamaffisch om myggmedlet Djungelolja 3-6 i butikens fönster. Jag blir kvar där drömmande och läser som i trance om att forskningsresanden Rolf Blomberg minsann använder en produkt från firman Klärre och Co AB mot myggplågorna i Sydamerikas avlägsna ångande djungler. Jag kallas motvilligt tillbaka till verkligheten då min bror ropar på mig ivrig att pröva den nya fotbollen”.

En flaska Djungelolja står på hedersplats i Walter Repos rikhaltiga bibliotek. ©Walter Repo

Jag var sedan skolstarten trogen låntagare på Enskedeskolans bibliotek och samma kväll kånkade jag hem en tung bunt böcker av Rolf Blomberg. De sträcklästes sedan från pärm till pärm av denne läshungriga grabb. Hur mycket Djungelolja författaren använde stod dock inte att läsa, men jag gissar att författaren fann den ovärderlig vissa stunder. Tidigare hade jag läst *Brehm Djurens Liv*- riktigt tunga böcker på *alla vis*. Jag hade läst och fascinerats av den svenske forskningsresanden *Otto Cyréns* äventyr bland ormar och berg på det vilda Balkan och i det avlägsna Kaukasus, men med Rolfs böcker var det något annat, de andades äventyr och frihet. Jag visste då vad jag ville göra i livet och det var att som författaren resa runt, träffa spännande folk och fånga djur. Min barndomsvän Conny Berglund som bodde ett par portar bort invigdes ivrigt i mina planer, även han blev fast i Rolfs böcker och *nu skulle det letas ormar och så blev det!*

Bra att ha-saker på 50-talet om man skulle ut i urskogen (arrangerad bild)

© Leif G. Westrin.

Hammarbystugans omgivning runt Söderbysjön i Nackareservatet som vi vandrade eller per cykel tog oss till blev nu vårt ”*Bangveoloträsk*” likt författarens grodparadis runt Stockby gård i hans barndom. Dessa på den tiden orm och grodrika omgivning blev nu ett par äventyrslystna grabbars paradiset långt borta från våra pinoandar på skolgården. Vi fyllde våra gymnastikpåsar med allehanda kryp och bar hem (*det var lagligt på den tiden*) till våra föräldrars förtret i början. Jag tycker synd om dagens ungar som inte får uppleva den intensiva lyckokänslan av att lyfta upp sin första snok från marken utan att begå ett lagbrott! Det blev startpunkten för många resor vi skulle göra, kleptomani på ormar som Rolf skrev och forskningsluffare blev även vi på gott och ont. Jag och några nära vänner gjorde ett flertal fångstresor sydvart då det begav sig men numera jagar jag som Rolf gjorde bara med kameran.

Jag behöver inte läsa många sidor i boken för att förstå att Walter Repo absolut var rätt man att skriva *min* pojkidols biografi. Boken andas verkligen kvalitet, Walter har gjort en journalistisk bragd, besökt museers samlingar. Det Blombergska insamlade materialet av grod och kräldjur finns nu på Göteborgs Naturhistoriska Museum där det vårdas av Professor Göran Nilsons trygga händer. Walter har gjort en noggrann källforskning med djupgående intervjuer av Rolfs släktingar och många vänner världen över. Det stannar inte där utan Walter har själv under umbäranden rest i författarens fotspår på stigar få beträder.

Han har plumsat fram i allt från Rolfs barndoms imaginära men då snok och grodrika ”*Bangveoloträsk*” i närheten av författarens barndomshem vid Stockby gård till de isolerade Galápagosöarna. På Galápagos har han vandrat bland jättesköldpaddor för att sedan följa Rolfs stigar på fastlandet i Sydamerika. Han har själv

smakat på umbärandet i Llanganatis ”gröna helvete” med mygg, kyla, fukt och till synes oupphörligt regn i sitt sökande för visshet. Walter har även en riktigt bra blogg på nätet, kryddad med unikt material:

www.rolfblomberg.se och den är riktigt innehållsrik, det tyder på ett stort och äkta intresse, jag rekommenderar verkligen ett besök där. BERUS kommer framledes ha en länk till Walter Repos bloggsida.

Hemma i Sverige blev Rolf otroligt populär. Hans böcker kom ut i stora upplagor och låg helt rätt i tiden då folkbildningen hade högsta prioritet i det dåtida Folkhemmets Sverige. Han var flitigt anlitad som föredragshållare och reste landet runt med en projektor och sina bilder. Det var tunga och ensamma resor i ur och skur till många småorter landet runt med trista hotellrum. De livfulla föredragen var mycket uppskattade av bygdernas folk som många gånger aldrig varit utanför den egna byn. Han anlätades även av folkparkerna med inte alla gånger fullt nykter publik som ibland häcklade honom, något jag själv någon enstaka gång råkat ut för då jag själv hållit föredrag så jag kan fullt föreställa mig hans irritation, något som han nog inte tog så hårt då han visste att han gjorde bra saker och var allmänt omtyckt.

Rolf med en stor anakonda. © Archivo Blomberg

Författaren och forskningsresanden Rolf Blomberg kom att påverka livsvalet för mig och flera andra nära vänner mer än jag då kunde ana. Jag kom senare som sagt att sträckläsa hans böcker och smida mina egna drömmar om att bli forskningsluffare. Jag och min gamle vän Peter Ekblom (*som jag förövrigt gjorde några minnesvärda fångstresor med till Sydeuropa på sjuttioalet för Stockholms Terrariums räkning*) träffade Rolf i början av sjuttioalet en kort men starkt minnesvärd stund på Stockholms Terrarium då han besökte vår arbetsgivare Olle Rosenqvist sin vana trogen som han alltid brukade göra då han var på besök i Sverige. De var mycket goda vänner då båda var beresta fångstmän och stolta ägare av den svenska kameran Hasselblad.

*En av Rolfs vänner var Olle Rosenqvist ägare av Stockholms Terrarium.
©Leif G. Westrin.*

Rolf Blomberg var en pionjär inom naturskydd, en av de första miljökymparna, utan honom hade det dröjt länge innan exempelvis de isolerade Galápagosöarna med sina jättesköldpaddor fått sitt efterlängtade skydd efter århundraden av rovdrift. Rolf ställde alltid upp för urbefolkningen i Sydamerikas rättigheter och är inte glömd av dem trots att många år har passerat. Hans kanske mest kända vetenskapliga bedrift var att hitta den *nya världens största padda* som begåvades med det lärda namnet *Bufo blombergi* efter honom men han fann även andra för vetenskapen nya arter varav många ännu inte har bearbetats. Rolf *saknade akademisk utbildning* vilket naturligtvis som vanligt irriterade vissa elitister med skråtänkande men han hade mycket god allmänbildning och var väl påläst inom aktuella ämnesområden och som sagt; han gjorde *mer för forskningen* än att bara prata. Rolf är ett konkret exempel på hur lysande autodidakter med dådkraft och med rätt visioner trots avsaknad av *formell* utbildning faktiskt *kan* slå världen med häpnad.

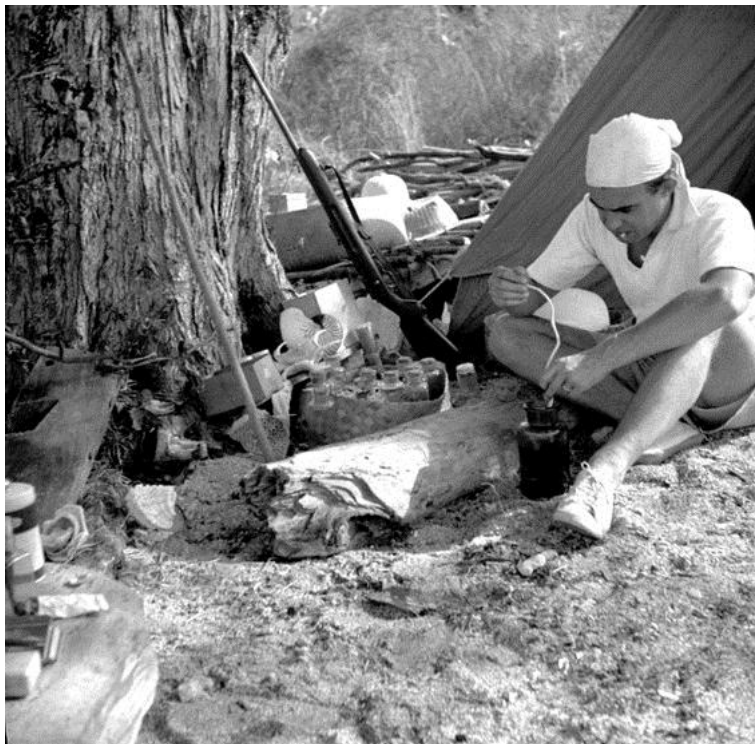
*En stor blombergspadda på en pall. Stockholms Terrarium.
Tidigt 70-tal © Leif G. Westrin.*

Professor Göran Nilson är en öm vårdare av den unika Blombergssamlingen med reptiler och groddjur. ©Walter Repo

Professor Göran Nilson med en stor blombergspadda- Bufo blombergi. ©Walter Repo.

En ung Rolf lägger en orm i sprit i Indonesien strax före kriget bryter ut.. © Archivo Blomberg.

Mängder av den fina boken kom att signeras på releasefesten. ©Svante Örnberg

Två moderna äventyrare-Walter Repo och Jonas Wahlström i sällskap med kubakrokodiler på releasefesten. ©Svante Örnberg

Rolf Blombergs frihetslängtan och kärlek till naturen gav honom bittra konsekvenser med ett inte alltid helt lyckligt privatliv som svikna förhållanden och annan tragik, han satt i japanskt fångläger under kriget och blev illa behandlad där, ting man inte hade en aning om, som sagt mycket finns att läsa i denna bok. Rolf sade vid något tillfälle att han aldrig ångrat sig sitt val av liv trots de konsekvenser det gav hans privatliv, friheten har sitt pris, något jag helt instämmer i. Walter Repo har verkligen lyckats visa människan bakom idolbilden av den berömda forskningsresanden Rolf Blomberg. Jag fick i boken inte bara kunskap om min pojkidols liv som det blev utan även mitt eget livsvals konsekvens, jag konstaterar bara: *Kärleken går inte att dela*. Det är nog tyvärr svårt att hitta en partner som vill dela kärleken till naturen och som vill ge sig hän att uppleva den tillsammans med någon som väljer att bli ”forskningsluffare”.

Detta är en av de bästa böcker jag läst och som kommer att läsas om och om igen. Min förhoppning är att Walter kommer med mer om Rolf Blomberg och om sina egna resor, gärna i denna tidning. Walter Repo har skapat ett storverk om en gyllene epok som tyvärr nog aldrig kommer tillbaka. Jag kan bara varmt rekommendera alla med kärlek till naturen att läsa denna bok. Kanske inspirerar boken fler att bli ”forskningsluffare” i framtiden, världen behöver dem!

Rolf Blombergs självporträtt.

©Archivo Blomberg.

”Den som lever det sköna liv jag lever-ett liv som jag absolut inte skulle vilja utbyta mot något annat!-får naturligtvis också betala ett pris för detta! ”

Rolf Blomberg

”Att resa, det borde vara inskrivet som en paragraf bland de mänskliga rättigheterna”

Rolf Blomberg

Slut.

REPTISITE.SE

REPTISITE.SE

Hem Startside | Forum Reptiforum | Bildgalleri Bildarkiv | Köp & Sälj Annonser | Faktablad Hantering | Medlemssidor Logga in här | Kontakt Kontakta Oss | Prenumeration Köp eller förnyas medlemskap | Information Information - Regler

Vill ni synas här?

Tillbehör för reptiler! | Herpers Choice | Agria | Tel: 020-88 88 88 | Fax: 08-588 421 80 | Öppet vardagar 08:00 - 20:00

HUR GÖR JAG | FÖRETAG | FÖRENINGAR | REPTILMÄSSOR | BRA LÄNKAR

Hur gör jag och Tips och Trix.

Välkommen till Reptisite

Först vill vi välkomna dig till en helt ny Reptilportal och vi hoppas du finner Reptisite trevligt, men för att en sida ska vara bra och trivsamt krävs att alla hjälper till, är det något som bör ändras, var inte rädd för att säga till.

INLOGGNING

Användarnamn
Lösenord
 Kom ihåg mig
Logga in

Glömt användarnamn/lösenord?
Registrera

Ett Nytt Hem Och Vattenhål
För Herpetologer På Nätet Har Fötts!

Välkommen in!
Peter Andersson

Stockholms gröna grodor, Sveriges två nordligaste lokaler för ätlig groda (*Rana esculenta*. L.) in memoriam

Av Leif G. Westrin.

Allmänt

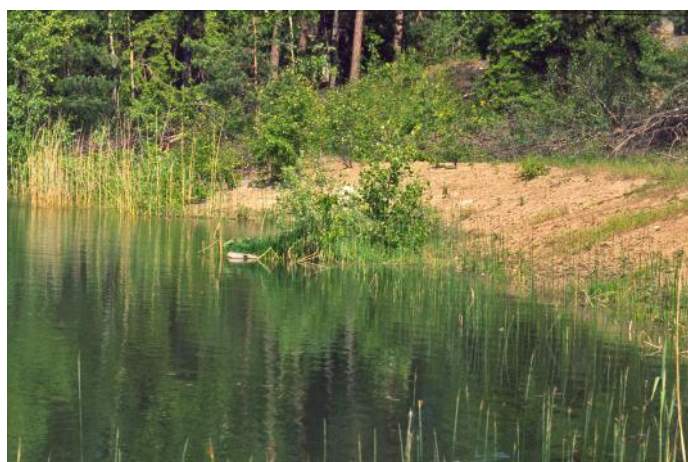
Sveriges grodor av släktet *Rana* delas generellt upp i brun och gröngrodor. De bruna arterna är vanlig groda (*Rana temporaria*), åkergroda (*Rana arvalis*) och långbensgroda (*Rana dalmatina*). De gröna arterna är gölgroda (*Rana lessonae*) och ätlig groda (*Rana esculenta*).

Den ätliga grodan vilken jag kommer att beröra i denna artikel anses som en hybridform mellan de två närstående arterna; gölgroda (*Rana lessonae*) och sjögrodan (*Rana ridibunda*) som har en mer östlig utbredning och inte förekommer i Sverige. De gröna grodorna har nu döpts om till *Pelophylax* men vi håller oss till det gamla mer välklingande namnet i denna artikel.

Den ätliga grodan återfinns i nutid främst i Skåne och lär finnas på några få spridda lokaler i Småland och

Jag har en vän som har båt sade Olle Rosenqvist på Stockholms Terrarium. © Leif G. Westrin.

En av dammarna på Kungshatt © Leif G. Westrin.

Östergötland. Gölgrodan förekommer på ett antal lokaler efter norra Upplandskusten och dessa är därmed Stockholms närmaste lokaler för gröngroda i recent tid. Upplandslokalerna är noga studerade av ett flertal forskare bland annat Per Sjögren och herpetologiska föreningar har årligen exkursion till dessa lokaler för att där få ynnesten att se gröna grodor och lyssna till dess kväk i lövsprickningens tid.

Ätlig groda från Kungshatt. © Leif G. Westrin.

Ungdjur, Kungshatt. 1973. © Leif G. Westrin.

Mindre känt är att det i Stockholmsområdet existerat ett par vitala (livskraftiga) lokaler för ätlig groda i närtid som nu är utgångna på grund av mänsklig påverkan, vilket är att beklaga, mer om detta kommer att belysas längre fram.

Peter med bandspelare. © Leif G. Westrin.

Peter lockade grodor på Kungshatt, de svarade och kom. © Leif G. Westrin.

Historik

I början av sextioalet nådde ryktet mig att ”en grön groda” infångats i närheten av Stockholm och funnits till salu på Gröndals Zoo- en dåtida zoobutik och enligt ägaren infångad vid Mörtviken, en vik till Mälaren av skolpojkar. Skeptiskt avfärdade jag det som ännu ett rykte om ”gröna grodor” som vanligt florerade varje vår och underlät tyvärr att undersöka saken närmare.

Ett par år senare då jag telefonledes talade med Olle Rosenqvist – ägare av Stockholms Terrarium, vid denna tid beläget på Fleminggatan – meddelade han mig att gröna grodor hade infångats i Stockholms närhet och lämnats in till terrariet med resultatet att jag omedelbart lät mig transporteras via tunnelbanan till Fleminggatan. Väl inne på terrariet kunde jag själv konstatera att det verkligen var gröna grodor som infångats.

I ett akvarium med gammal vass och vattenväxter utifrån, halvfullt med vatten och med en korkskiva som landdel låg ett antal klart gröna grodor med en vackert gul rygglinje. Exalterat frågade jag Olle var de fångats och han såg först bara hemlig ut men berättade senare att de hade infångats på Kungshatt, en ö i sjön Mälaren som enligt honom var mycket svår att besöka utan egen båt. Olle artbestämde de kraftiga gröna grodorna till ätlig groda (*Rana esculenta*. L) med hjälp av sitt riktiga privata bibliotek på Stockholms Terrarium.

Det skulle sedan dröja ett flertal år innan jag skulle få förnyad kontakt med denna art. Året var 1973 och det var i månaden maj och mitt i lövsprickningen då min gamle vän, den kände terrarie och amfibieexper-ten Bernt Nilsson sin vana trogen tog sin morgonpromenad för att slaghåva insekter till sina terrariedjur på de då frodiga och insektsrika ängarna kring sjön Judarn. Han upptäckte då en grön groda som satt och solade sig vid kanten av ett dike utmynnande i sjön som är belägen norr om huvudstaden vid Åkeshov. Han såg med sina vana ögon att det var en ätlig groda och informerade mig om sitt fynd samma dag då han sin vana trogen kom in på terrariet för att prata bort en stund. Olle blev eld och lågor och sade entusiastiskt; Här skall ordnas en expedition, jag vet ett ställe i Mälaren där arten finns och jag har en vän med båt!

Kungshatt

Äntligen skulle gåtan med grodorna på Kungshatt få en lösning. Efter att Olle ringt sin båtvän var saken avgjord. Undertecknad, Olle och min dåtida flickvän Margita Lensing fick en uppfriskande båtfärd följande helg. Att lägga till vid ön visade sig inte vara lätt då stranden brant stupar ned i sjön. Men vi fann till slut en ankarplats på öns sydsida och vi kunde där landstiga. Vi fann en stig och vi sökte oss mot det inre av ön, vi passerade rester av öns gamla tegelbruk där ett flertal skogsödlor observerades. Efter att vi prome-

nerat ytterligare en bit och marken planat ut hörde vi ljudet av grodor genombryta kören av trastar, lövsångare och bofinkar, vilket ökade vår iver att komma fram. Vi följde ljudet och var strax framme, en underbar syn mötte oss.

En perfekt liten vacker damm omgärdad med sälg och hassel med klart öppet vatten och endast spridda ruggar av säv och med nate flytande på ytan. Dess strandkant bestod av glest bevuxen lera vi fann snart att det fanns fler dammar av samma typ då vi entusiastiskt genomsökte terrängen. Att det var det gamla tegelbrukets lertäkter som bildat dessa dammar fick jag veta långt senare (Kurt Elmqvist muntl. medd.03.)

Kroooaak! © Leif G. Westrin.

Grodorna kväkte och slogs. © Leif G. Westrin.

Vädret var perfekt, solen sken, det var varmt då det var i mitten av Maj. Grodorna kväkte från alla håll i dammarna vilket var till stor hjälp för oss att lokalisera öns dammar. Vi stannade på ön hela dagen och fotograferade det vi såg, det var som att ha förflyttats till betydligt sydligare nejder. Ett flertal ungdjur observerades och de vuxna hanarna visade sig lätta att locka till sig genom härmning. En hane infångades och blev fotograferad för att sedan återbördas till friheten. I en av dammarna huserade ett par av svarthakedopping (*Podiceps auritus*), en ovanlig fågel, även dammruda (*Carassius carassius*) observerades i det klara vattnet.

Vid ett senare tillfälle (1975) också då i maj hyrde jag och Peter Ekblom SHF en kanot vid Mälarhöjdsbadet och paddlade vådligt över farleden till Kungshatt där vi drog upp och gömde kanoten. Det var en varm dag och vi hittade snart stigen upp till dammarna för att mötas av den månghövdade grodkören. Vi förtärde där vår medhavda matsäck vid dammkanten, Peter exalterad av denna naturupplevelse visade sig vara en virtuos gällande grodhärmning med inlevelse och hade snart samlat på sig ett flertal ilskna kväkande hanar vilka lätt kunde fotograferas.

Vassen var gles i dammarna och grodorna var lätta att se. © Leif G. Westrin.

Sjön Judarn. © Leif G. Westrin.

Dagen förflöt med solning och grodskådning, vi noterade till vår belåtenhet att doppingparet fortfarande fanns kvar i sin damm. Ett oförglömligt störmingsmoment i denna idyll var då två studenter dök upp med håvar i händerna, det visade sig att de tänkt ordna ”billiga” försöksdjur till ett experiment. Jag ifrågasatte det olämpliga med detta beteende och den ene vilken jag träffat tidigare i ett annat sammanhang informerade mig med tydligt klassrelaterad snorkighet; Att han minsann kunde fånga hur många grodor *han* ville efter som han sade: Fridlysningen inte gällde fångst för universitetets räkning i Stockholms Län. Då... tröttnade jag och min vän på den meningslösa argumentationen och de fick göra en snabb och snöplig sorti från platsen med oförrättat ärende.

Då eftermiddagen kom och vi tvingades bryta upp från detta grodparadis fann vi till vår ousägliga lättnad att kanoten fanns kvar i sitt gömsle, återpaddlingen till Mälarhöjdsbadet var problemfri trots de soltrötta musklerna i våra armar.

*En ung ätlig groda solar sig i strandkanten.
Judarn. © Leif G. Westrin.*

En vacker gul strimma pryder den ätliga grodans rygg. Judarn © Leif G. Westrin.

Judarn

Efter Olles och min exkursion till Kungshatt var det dags att kontrollera Bernt Nilssons fynd. Jag och Margita åkte ut till Åkeshov följande helg och fann snart diket vid sjön efter Bernts precisa anvisningar. Nu var det spännande, jag smög efter dikeskanten och där var den! En årsunge, vackert grön som solade sig i vattenbrynet och den dök snabbt ner i vattnet då jag närmade mig. Då jag stannade och lyssnade kunde jag höra grodkören utifrån sjön.

Jag vadade ut i ett myggrikt alkärr som är beläget vid sjöns sydsida, det blev en plumsande färd över gungflyn och gytta innan jag kom fram till vattenbrynet, nu duktigt myggbiten. Efter en stunds tyst väntan på plats ute vid vattnet började grodorna åter kväka runt omkring mig. De kunde sedan lätt lockas in på fotograferingsavstånd genom härmning. Efter detta oförglömliga besök vid Judarn skulle det bli flera. Personligen besökte jag lokalen ett flertal gånger varje vår för att njuta av grodkören, Judarn blev en omtyckt lokal att besöka för Stockholms Herpetologiska Förening och föreningen Reptilia som var en livaktig lokal herpetologisk förening från Stockholms södra förorter på 80talet.

Hur gröngrodorna kom till lokalerna och deras ursprung.

Kungshatts och Judarns gröngrodors ursprung är en fråga som vållat många huvudbry men med lite detektivarbete där jag har fått hjälp av mina vänner kan äntligen dimmorna skingras. Början av det gyllende sextioalet, närmare bestämt sommaren 1962 fick en herr Rolf Ullberg en sändning grodor från sin vän, den välkände herpetologen och reptiluppödaren Bert Langerwerf (Kurt Elmqvist. muntl. medd.03) i Holland vilka infångats i Waspik, Holland.*

Ullberg (1963) berör denna utplantering på en icke namngiven mälarö i tidskriften Akvariet 1963 där han omtalar hur han planterade ut ett femtiotal exemplar av Ätlig Groda härrörande från Waspik på ön. Huruvida Judarns gröngrodor härstammar från samma källa har inte kommit till någon klarhet men sanno-

likheten är stor att även denna population är från samma källa. Exemplet från Mörtviken är med största sannolikhet resultatet av naturlig spridning från den förhållandevis närbelägna Kungshatt.

Utdöendet, slutet på en epok.

Vid ett flertal exkursioner till Kungshatt i senare tid (Mikael Norström med flera) har inga grodor observerats och biotopen har förändrats genom igenväxning och skuggning. Den sista mig kända observationen av ätlig Groda på Kungshatt gjordes av Kurt Elmqvist och Mikael Norström vid en exkursion den 4/8 1983. Vid Mikael Norströms senaste besök på lokalen visade det sig svårt att lokalisera dammarna pga igenväxning uttorkning av de forna lertäkterna. Igenväxning med bladvass och kaveldun på grund av kvävenedfall är tyvärr ett accelererande problem i nutid (Per Gulve Sjögren. Muntl medd.) Med stor sannolikhet är bara att konstatera att grodorna dött ut.

Peter Ekblom med ätlig groda. Judarn. 1975
© Leif G. Westrin.

Leif G. Westrin och Peter Ekblom med ätlig groda. Judarn Maj 1975. © Leif G. Westrin.

Populationen kunde ha räddats genom aktiv biotopvård t.ex. nedhuggning av skymmande träd och vassrensning i dammarna. Sjön Judarns population av ätlig grodas utdöendes orsak är sannolikt orsakad av en utplantering av signalkräfta (*Pacifastacus leniusculus*) i Judarn (Kurt Elmqvist pers. medd). Kräftinplanteringen verkar ha starkt decimerat övriga groddjur inklusive stor vattensalamander (*Triturus cristatus*) utom vanlig padda (*Bufo bufo*) som är skyddad från predation genom sin giftighet.

Då Judarnområdet är ett naturreservat finner jag det obegripligt hur tillstånd för kräftisättning kunnat ges om det nu *är* en legal inplantering av signalkräfta som verkstälts. De sista personer som hade ynnesten att lyssna till grodsången var Thomas Rådestad och Mikael Lundberg m.fl. vid föreningen Reptilias årliga gröngrödeexkursion den 4/6, 1986 till Judarn. En vacker epok har gått i graven – de gröna grodornas kör har tystnat för alltid, mänsklig initiativförmåga förde dem till dessa lokaler, mänsklig dumhet lät dess sydliga röster försvinna in i tomheten.

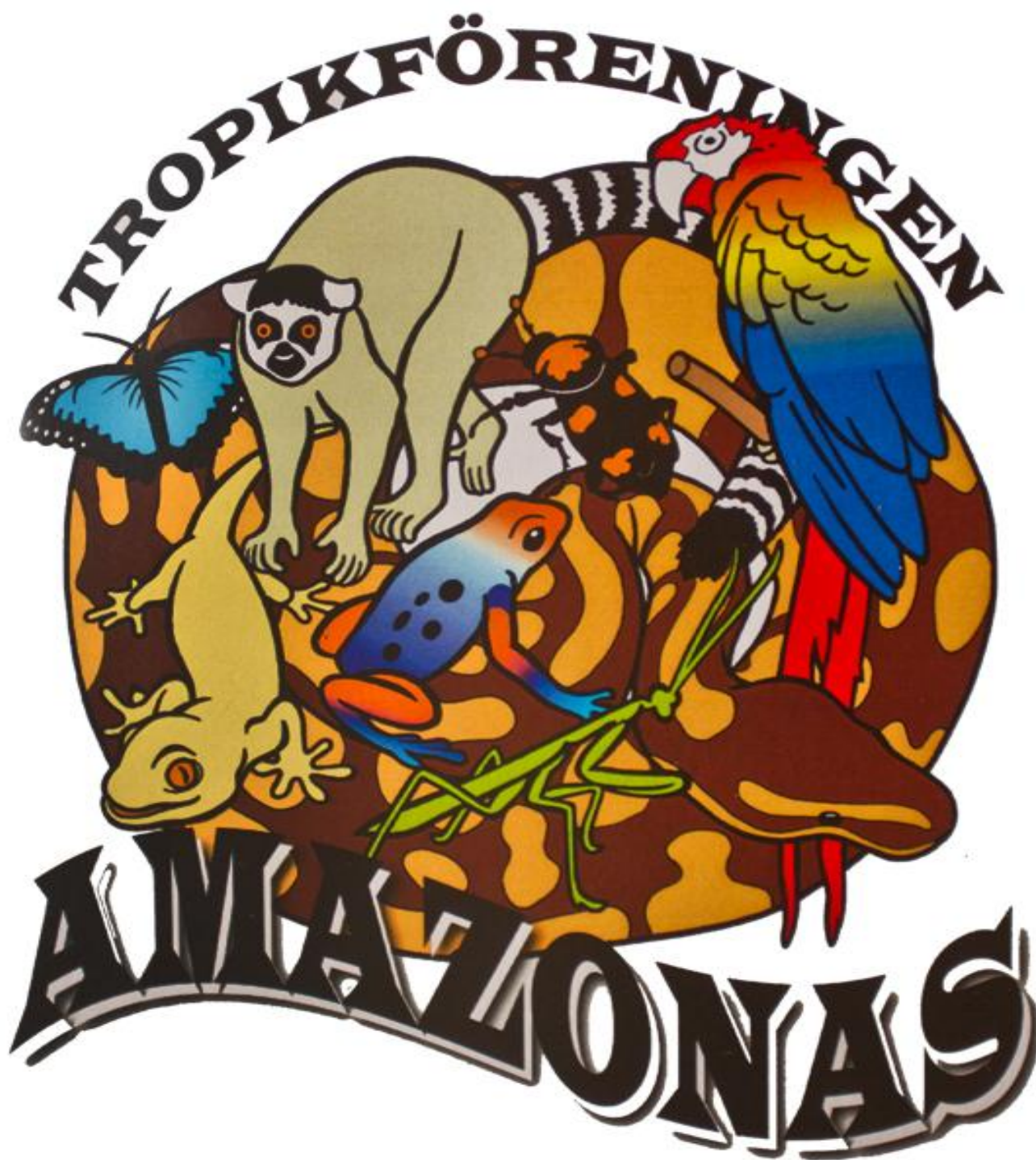
Rana esculenta in memoriam.

Tackord

Jag vill varmt tacka Kurt Elmqvist och Mikael Lundberg för ovärderlig hjälp i mitt ”detektivarbete” gällande dessa grodors ursprung och Mikael Norström, Alexander Westerström och Richard Wahlgren för kritiskt läsande av manuskript och kommentarer. Jag vill även tacka Per Gulve Sjögren för givande samtal om gröngrödor och om små populationers utdöende. Postumt vill jag tacka Olle Rosenqvist för hjälp och visat intresse.

Referenser

- Sjögren, P. (1989): Orsaker till små populationers utdöende: Metapopulationsdynamik hos gölgrodan och andra arter., Naturvårdsverket, Rapport 3686. 1-44
Ullberg, R. (1963): Ätliga grodan., Tidskriften Akvariet, Göteborg. 37(3): 44-45 Göteborg.

Bli medlem du med!

<http://www.tf-amazonas.net/>

Golfbanor- ett hot mot den biologiska mångfalden, eller inte?

Av Leif G. Westrin

Nackareservatet beläget söder om Stockholm, ett känt friluftsområde var då jag växte upp ett paradiset för alla naturintresserade. Området består av en konstellation av sjöar med solexponerade förkastningsbranter.

Området har gammal ängsmark och blandskog med starka inslag av ek. De örtrika ängarna var då, tidigt sextiotalet fortfarande intakta och genererade en mängd vilt, nyfödda rådjurskid låg i gröngräset och pigga harar var ingen ovanlig syn då man vandrade där vår och försommar, i de vegetationsrika sjöarna ropade skäggdoppingar genom bakgrundskören av skrattmåsar och snattrande änder.

Utsikt över Hammarbystugans gamla ängar.
© Leif G. Westrin.

Den norra viken av Söderbysjön, lekplats för traktens paddor och grodor. © Leif G. Westrin.

Man kunde höra gulsparvens uppräknande sång runt ängarna, en art som försvann på många platser på grund av kvicksilver som då användes som betningsmedel av utsäde inom jordbruket (arten har numera återhämtat sig då kvicksilver användning förbjöds, förf. anm.) Runt ängarna fanns talrika stenrösen, ett resultat av tidigare idoga bönders och torparens värv och i övrigt blockrik mark vilket resulterade i en närmast perfekt miljö för reptiler och groddjur. Vid våra vandringar på våren kunde man möta Carl Edelstam, dåvarande Intendent vid Naturhistoriska Riksmuseet som bestämt lärde oss unga att vara hänsynsfulla mot naturen och vara rädd om ormarna i reservatet, han visste vad han talade om efter sina mångåriga studier av herpetofaunan i reservatet, då speciellt snok och slätsnok (hasselsnok).

Vanlig padda (*Bufo bufo*) och åkergrödot (*Rana arvalis*). © Leif G. Westrin.

Vanlig groda (*Rana temporaria*)
© Leif G. Westrin.

Vid Hammarbystugan, belägen vid Söderbysjöns norra ände fanns en del betande djur som får, getter och några hästar vilket resulterade i en väl tilltagen gödselstack, ett veritabelt snokparadis där myriader av snokungar kläcktes varje sensommar och nästan varje gammal stubbe eller rishög i ängskanterna innehöll en skogsödla. I förkastningsbranterna runt sjöar och ängar övervintrade snok, huggorm och slätsnok i stort antal. I den sena eftermiddagssolen kunde man se ormslån sola sig om man dröjde sig kvar, den var förövrigt en vanlig syn då man vände sten och gamla plank. Vanlig padda, vanlig groda och åkergroda lekte i stort antal i sjöarnas vikar på våren vid islossningen och vattenödlor kunde observeras i diken och smågölar runt sjöarna.

Vanlig padda (*Bufo bufo*) © Leif G. Westrin.

Vårens första skogsödla. © Leif G. Westrin.

På våarna tävlade Stockholms unga ormintresserade om att hitta den första huggormen eller skogsödlan och därmed telefonledes ringa runt till alla andra ormvänner för att utlysa vårens ankomst efter en lång och seg vinter. När snösmältningen äntligen började i mars var vi där efter att ha mödosamt cyklat dit i den hala snömodden. Upplevelsen att se de första ormarna och ödlorna lapande den tidiga vårsolen måste vara självupplevd för att förstås, det är en intensiv lyckokänsla.

Lycka var att hålla en av vårens första skogsödlor i handen. © Leif G. Westrin.

Skogsödlor (*Zootoca vivipara*) i vårsolen var ingen ovanlig syn runt Hammarbystugans ängar. © Leif G. Westrin.

Allt detta skulle komma att förändras! Mörkret skulle komma att krypa in över detta naturparadis, fortare och obevekligare än någon kunnat föreställa sig. I slutet av sextioalet brann Hammarbystugan ner till grunden och djurhållningen avvecklades därmed. Björkhagens Golfklubb som tidigare blygsamt huserat vid ängen norr om Hammarbystugan började nu expandera och ta övriga öppna ytor i anspråk, de öppna ytor som först drabbades var de ängar som ligger i anslutning till Dammtorpssjön, viktiga födosökområden med stor insektsproduktion innehållande flera övervintringsplatser för snok och huggorm. Vid Långängen var förövrigt skogsödlan allmänt förekommande och ruinerna efter Dammtorpet nere vid Dammtorpssjön var ett säkert ställe att finna både snok och huggorm även sommartid.

Efter att allt detta förvandlats till golfbana var djurlivets saga all, de få hemlösa ormar som fanns kvar klubades ofta saklöst ihjäl! Golfklubba är det perfekta redskapet om man vill slå ihjäl ormar tyvärr. Man fann ofta massakrerade lik av samtliga arter, inte ens ormslår skonades. Det var en dubbel katastrof som drabbade djurlivet på dessa ängar. Ängarna som tidigare varit födosökområde existerade inte längre, där det förut varit rika växtsamhällen med gott om smågnagare och grodor var nu bara en öken av greener och fairways med kortklippt gräs där en sork knappast var välkommen. De insekter som tidigare grodor och ödlor livnärt sig på var borta, över dessa ängar flög aldrig någon fjäril mer.

Huggorm (Vipera berus) De flesta huggormar runt Söderbysjön var oftast mörka. © Leif G. Westrin.

Huggormarna vid Hammarbystugans ängar var oftast mörka. © Leif G. Westrin.

Golf och byggintressena har nu börjat kasta lystna blickar mot Järvafältet där en av Stockholms starkaste population av huggorm finns i ett konglomerat av ängar som genomströmmas av en å innehållande den sällsynta grönlungen (en fisk, förf. anm.) med högt skyddsvärde. Vid dessa ängar huserar Brukshundsklubben sedan länge utan att göra några skadliga ingrepp i miljön vid träning av sina hundar.

Området bör snarast möjligst naturskyddas för skydd av den unika miljön och de nyckelarter som fortfarande förekommer där. Att förena naturvård och golfintressen har visat sig vara en svår balansgång, vilket har visat sig i ett antal skräckexempel landet runt. Jag kommer att belysa några av dessa som varnande exempel.

Det fanns även riktigt ljusa huggormar runt Söderbysjön. © Leif G. Westrin.

Den södra viken av Söderbysjön. Här fångade jag min första snok som pojke. © Leif G. Westrin.

Korpberget beläget en bit utanför Salem söder om Stockholm är ett sydlänt högt berg med förkastningar känt för sin unika flora, bland annat för sin nordliga förekomst av murgröna (*Hedera helix*), en relik från varmetiden. En annan relik från varmetiden som jag inte har lyckats finna där trots upprepade besök på lokalen är sandödlan, en sällsynt och hotad art i Sverige. Arten lär ha funnits där enligt Kurt Elmquist (muntl. medd.) och det skulle i detta fall vara den nordostligaste fyndplatsen för detta djur i Södermanland.

Att vi inte kunnat återfinna arten kanske har sina skäl, till vilka jag återkommer till. Mats Höggren besökte platsen för många år sedan och fann där bland annat huggorm på den då örtrika ängen nedanför berget.

Vanlig snok (Natrix natrix) © Leif G. Westrin.

Snok. Hona, Dammtorpssjön 1970.

När undertecknad och Mikael Norström för ett flertal år sedan vid vår inventering av sandödlor besökte lokalen fann vi till vår bestörtning att en golfbana etablerats på den tidigare örtrika ängsmarken. Sandödlan är en art som söker sin föda i ängsmarkernas örter och gräs, en inventeringsmetod är att långsamt sparka sig fram bland örterna på ängarna och därmed överraska ödlorna vid dess födosök. Med hjälp av denna metod har ödlan påvisats på många lokaler. Vid Korpberget kunde ingen inventeringsmetod användas då artens födosök område totalt hade utplånats och ersatts av kortklippta greener och fairways. Bergets unika rasbranter visade sig vara en perfekt miljö för slätsnok och som övervintringsplats för övriga reptiler, inga ormar eller ödlor kunde noteras vid våra besök på lokalen. Sandödlan om den funnits där tidigare är därmed med största sannolikhet utrotad på denna unika lokal.

Söderbysjön. © Leif G. Westrin.

Dammtorpssjön. © Leif G. Westrin.

Skanör- Falsterbo ett känt område för ornitologer då många av våra flyttfåglar rastar där vid sin flytt mot norr eller söder. Klara höstdagar kan man se tusentals vråkar och andra rovfåglar utnyttja termiken innan de styr söderut. De kustnära sankängarna utnyttjas av många vadarefåglar inför sin fortsatta strapatsrika färd. Platsen är också herpetologiskt intressant då det är en välkänd lokal för de två sällsyntaste paddarterna i Sverige: stinkpadda och grönfläckig padda, arter som utnyttjar de kustnära ängarna för reproduktion och födosök. Dessa arter har drastiskt minskat i numerär de sista åren på denna lokal, orsakerna har dryftats bland herpetologer. För mig är saken solklar! På de tidigare produktiva sankängarna har golfbanor ersatt dessa känsliga arters tidigare födosökområden.

Golfbanorna har de senaste åren utbredd sig nästan ända fram till udden till paddors och vadares förfång. En del herpetologer har framfört tanken att golfbanor med sina nya vattenhål gynnar grodlivet då nya golfbanor anläggs och det verkar ju vid första påseende vettigt men verkligheten är tyvärr en annan då arternas

möjlighet att söka föda totalt reduceras till noll. Öppna fairways och greener lär knappast generera den mängd insekter som krävs för att mätta alla hungriga paddmagar, de kala ytorna ger förövrigt inget skydd mot predatorer. Om dessa arters överlevnad ska säkras måste andra metoder till, större refugeområden måste återställas till sin tidigare status som kustnära sankängar och helst hållas öppna med mulens hjälp.

Resterna av Dammtorpets grund. Ett pålitligt fäste för div reptiler. © Leif G. Westrin.

På en välskött golfbana finns det få möjligheter för djur att leva. Hammarbystugan en tidig morgon © Leif G. Westrin.

Det är faktiskt tekniskt möjligt att gräva upp vattenhål åt groddjur utan medföljande golfbana, exempel finns! Anläggning av golfbanor i känsliga områden bör kraftigt regleras och vid känsliga ängsområden totalförbjudas, speciellt efter kusterna. Nedlagd jordbruksmark som inte inkräktar på känsliga arters livsrum är då ett bättre alternativ att anlägga golfbanor på. En grundlig inventering och biotopundersökning bör föregå innan tillstånd utfärdas för anläggning av nya golfbanor. Vi måste alla värna om den biologiska mångfalden, annars blir framtiden väldigt trist.

Greener och fairways är inte de bästa miljöerna för djuren men refugier ska skapas vid Söderbysjön. © Leif G. Westrin.

Björkhagens Golfklubb planerar att göra refugier efter kanterna för växter och djur. © Leif G. Westrin.

Slutledningsvis vill jag nämna att Björkhagens Golfklubb har visat stort intresse för att bevara den biologiska mångfalden i Nackareservatet genom att återställa ängsrefugier i banornas kanter där örter åter kommer att frodas och samtidigt ge utökad skydd för djurlivet. Ängsavsnitten kommer att årligen slås med lie av klubbens starka armar. Det är glädjande att ett sådant initiativ tas, bara hoppas att andra klubbar tar efter för då ter sig framtiden betydligt ljusare för både djur och golfare.

En refug med ängsmark efter banans sydkant skulle klart uppskattas av djur och växter.

© Leif G. Westrin.

Några grabbar från Björkhagens Golfklubb.

© Leif G. Westrin.

Kopparödlan var förr vanlig runt Hammarbystugan.- © Leif G. Westrin.

Hasselnoken, reservatets ovanligaste orm trivs i ljungen. © Leif G. Westrin.

*Hasselnoken (*Coronella austriaca*) har rund pupill.* © Leif G. Westrin.

En fd. övervintringsplats för traktens ormar finnes vid banans sydkant. © Leif G. Westrin.

Här övervintrade förr mängder av traktens ormar.
Sydsidan vid Hammarbystugans äng.
© Leif G. Westrin..

Sandödlan, hona (*Lacerta agilis*) © Leif G. Westrin.

Sandödlan, hane. (*Lacerta agilis*) © Leif G. Westrin.

Stinkpadda (*Bufo calamita*) en riktigt hotad art vid Falsterbo. © Leif G. Westrin.

BERUS

Svensk Herpetologisk Tidskrift

In Berus Veritas